

Caput Quartum.

DE CRUCE CHRISTI

Alias christiana fidei doctrinas saepius contingit quoad ipsum factum in novo testamento explicite contineri sed quoad pleniorum facti intelligentiam nisi a Patribus et theologis non explicite proponi. Sed nostrae redemptionis dogma, sicut p^r abundantius in verbo Dei inspirato exponitur, ita etiam ea lege declaratur ut, quemadmodum sit intelligendum, haud dubitari possit. Crux enim Christi non solum factum quoddam est sed etiam praeceptum atque exemplum; Christo crucifixo conformari eique consociari debemus; neque aliud principium ~~existim~~ in tota nostrae salutis oeconomia altius iacet quam malorum in bonum transformatio. Quam ob causam, prius de ratione, lege, mysterio, iustitia crucis agendum esse duximus, quam alias et theologicas quaestiones adgrederemur.

Articulus XXII.

De ratione crucis.

Ratio crucis est mali in bonum transformatio, secundum illud, 'Noli vinci a malo, sed vince in bono malum' (Rom 12, 21). Dicit ergo (1) malum vincendum, (2) victoriam voluntariam, et (3) bonum e malo per victoriam ortum. Consideratur autem haec ratio tripliciter: nam prima est analytica consideratio quae ipsam rationem examinat; altera est generalis consideratio quae eamdem rationem in tota vita christiana perspicit atque observat; tertia est specialis consideratio quae in Christo crucifixo Dei sapientiam contemplatur (1 Cor. 1, 23.24). Quare, analytice de ipsa crucis ratione agemus, generaliter de lege crucis quae vitam christianam informat, et specialiter de mysterio crucis quo salus nostra peracta est.

Circa ipsum malum vincendum, distingui oportet inter malum culpae et consequens malum poenae. Malum enim culpae est defectus rationalitatis intra ipsam rationalem conscientiam creaturae rationalis. Malum autem poenae includit omne malum consequens sive intra ipsum peccatorem, sive in actione eius mutata, exteriori, sive in situatione humana in peius ^{fætus}, sive in retributione iusta proper culpam inficta. Quare, in rebus humanis sufficenter dividitur malum in malum culpae et poenae, si quidem mala quae ex causis naturalibus proveniunt quasi per accidens res humanas afficere reputantur.

Iam vero malum poenae non solum ex malo culpae oritur sed etiam vehementer in malum culpae inclinat. Nam conscientia rationalis est imago Dei intra hominem, et participata similitudo

lucis increatae, et personalis habitudo ad lucem illam personalem quae omnem hominem illuminat. Qui ergo a propria rationalitate deficit, et contra se ipse peccat quatenus participatam suam lucem facit tenebras, et contra Deum suum peccat quatenus a Deo illuminante et in vitam divinam invitante recedit ut a Deo separatus in tenebris habitet atque in umbra mortis. Attamen si 'lumen quod in te est tenebrae sunt' (Mt 6, 23), non tamen simpliciter tenebrae sunt, ut ulterioris peccati incapacitas oriatur, sed potius oculum internum faciunt nequam, ut et verum bonum non cogitetur et vere malum facilime multiplicetur. Iterum, si bona conscientia te Deo coniungit, sollicitus es quae Domini sunt quomodo placeas Deo (1 Cor 7, 32); sed si mala conscientia ~~re~~ te a Deo sejungit, vivis alienatus et inimicus sensu in operibus malis (Col 1, 21) spem non habens et sine Deo in hoc mundo (Eph 2, 12).

Neque minus exteriora quam interiora peccati consectaria in peccatum inclinant. Si enim 'lumen quod in te est tenebrae sunt, ipsae tenebrae quantae erunt?' (Mt 6, 23). Interior enim ~~rationalitatis~~ defectus in exteriori actione et in effectibus actionis sese repetit atque extendit. Ex quo fit ut in situatione peccatis corrupta cum per sonis peccato corruptis vivendum sit quatenus vivimus et collaborandum sit quatenus collaboramus. Quae sane vita atque collaboratio esse non potest nisi regnum peccati secundum quamdam peccati legem, nisi mira quaedam supervenerit lux, nisi facta ~~mis~~ erit nova creatura, nisi data erit Dei iustitia.

Quod malum culpae et poenae secundum rationem crucis per victoriam voluntariam est vincendum. Haec ergo victoria non in eo est quod delentur peccatores ut nullum iam ~~x~~ remaneat culpae vel poenae malum. Neque haec victoria in eo est ~~mixximamente~~ quod suspenduntur leges naturales, psychologicae, sociales, religiosae, historicae, quibus ex privato et ~~im~~ individuali malo culpae ~~per~~ per innumera poenae mala premimur atque urgemur in mala culpae multiplicanda. Sed manentibus malo culpae et malo poenae, vincitur malum in bono per victoriam voluntariam.

At quomodo vincitur malum? Contraria contrariis curantur. Sicut oritur malum culpae per defectum conscientiae rationalis atque per aversionem a Deo, ita vincitur malum culpae per conversionem ad Deum et per restorationem rationalis conscientiae. Sicut malum poenae in malum culpae inclinat quia tam interius quam exterius bonum reddit ~~et~~ difficilius, ita vincitur malum poenae quatenus bonum, iusto etiam ~~etiam~~ difficilius, efficitur. Praeterea, sicut multiplicatur malum culpae quatenus ex malo culpae malum poenae oritur et, donec vincatur, malum culpae repetitur, ita ipsa haec multiplicatio vincitur quatenus malum poenae per ~~bonum~~ difficilius patienter absorbetur.

Haec ergo victoria voluntaria non ipsam iustitiam respicit sed inter peccatores possibilitatem iustitiae. Ipsa enim humana iustitia reddit 'cuique suum' et 'ad aequalitatem.' Sed peccatum humanum sibi rapit quod alterius est, neque secundum mensuram ^{rapit} sed quantum potest. ~~Necesse~~

Peracto ergo peccato, statum cui ante peccatum erat quaerunt iusta tribunalia et iusta bella. Peracto peccato, ipsa iustitia ~~pro~~ aliud non intendit quam ut e raptientibus rapta eripiantur et iustis dominis restaurentur. Sed alia est haec iustitia victrix, et alia est ratio crucis. Crucis victoriam reportant non iudices neque belli duces sed mites et humiles corde. Crucis victoria per legem, 'meum alteri,' vincit legem raptoris, 'alterius mihi.' Crucis victoria per mensuram suae superabundantiae ~~xixix~~ vincit avaritiam raptoris insatiabilem. Et similiter res se habet circa alias virtutes, ~~præterxiuixxii~~ sicut et se habet circa ~~xx~~ iustitiam.

Tertio, considerandum est bonum e malo per victoriam ortum, quod quidem duplex est. Nam ipsa victoria in se maxime confert, tum ad perfectionem vincentis, tum ad situationem humanam in melius mutandam. Quibus accedit divina providentia quae facit ut diligentibus Deum omnia cooperentur in bonum (Rom 8, 28); ipse enim Pater noster celestis secundum suum præceptum agit, nempe, 'Date et dabitur vobis; mensuram bonam et confertam et coagitatam et supereffluentem dabunt in sinum vestrum. Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis' (Lc 6, 38), cooperentur in bonum (Rom 8, 28); ex hac enim dilectione fit ut, sive bonum sive malum accipimus, vel aliud bonum vel maximum crucis bonum habeamus. Et Deus 'modicum passos ipse perficiet' (1 Pet 5, 10) secundum mensuram suam bonam et confertam et coagitatam et supereffluentem (Lc 6, 38).

De lege crucis.

Lex crucis est ratio crucis prout ad novum ^atestamentum pertinet. Pertinet autem per modum praecepti, per modum exempli, conformationis, et consociationis, et per modum oeconomiae.

Praeceptum multipliciter declaratur. 'Audistis quia dictum est: Oculum pro oculo, et dentem pro dente. Ego autem dico vobis non resistere malo; sed si quis te percuesserit in dexteram maxillam tuam, praebet illi et alteram; et ei qui vult tecum iudicio contendere et tunicam tuam tollere, dimitte ei et pallium; et quicumque te angariaverit mille passus, vade cum illo et alia duo. Qui petit a te, da ei; et voluntate mutuari a te ne avertaris. Audistis quia dictum est: Diliges proximum tuum et odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: Diligithe inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, ut sitis filii patris vestri qui in caelis est, qui solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit super iustos et iniustos. Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne et publicani hoc faciunt? Et si salutaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? nonne et ethnici hoc faciunt. Estote ergo perfecti, sicut et Pater vester caelestis perfectus est.' ² Mt 5, 38448.

Iterum: 'Et convocata turba cum discipulis suis dixit eis: Si quis vult me sequi, deneget semetipsum et tollat crucem suam et sequatur me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eum; qui autem perdiderit animam suam propter me et evangelium, salvam faciet eam.'³ Mc 8, 34.35.

Iterum: ^a 'Amen, Amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Qui amat animam suam, perdet eam; et qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam aeternam custodit eam.'⁴ Io 12, 24.25.

Deinde per modum et praecepti et exempli: 'Iesus autem vocans eos ait illis: Scitis quia hi qui videntur principiari gentibus, dominantur eis, et principes eorum potestatem habent ipsorum. Non ita est autem in ~~me~~ vobis, sed quicumque voluerit fieri maior, erit omnium minister; et quicumque voluerit in vobis primus esse, erit omnium servus. Nam et Filius hominis non venit ut ministraretur ei, sed ut ministraret et daret animam suam redemptionem pro multis.'⁵ ~~Mat 10, 42-45; Mt 20, 25-28;~~
1 Cor 4, 1 Pet 5, 3: 'neque ut dominantes in clere'.

Iterum per modum et praecepti et exempli: 'Haec est enim gratia, si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias, patiens iniuste. Quae enim est gloria, si peccantes et colaphizati suffertis? Sed si bene facientes patienter sustinetis, haec est gratia apud Deum. In ~~ext~~ hoc enim vocati estis, quia et Christus ^{passus} ~~passus~~ est pro nobis, vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia eius. Qui peccatum non fecit, nec ⁿinvestitus est dolus in ore eius; qui cum malediceretur, non maledic^{eb}at; cum pateretur, non comminabatur; tradebat autem se iudicanti se iniuste. Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, ut peccatis mortui, iustitiae vivamus; cuius livore sanati estis.' ~~1 Pet 2, 19-24~~

Iterum per modum et praecepti et exempli, cum S. Paulus Philippenses ~~admodum~~ exhortatus sit ut 'in humilitate superiores sibi invicem' arbitrentur (Phil 2, 3), eius attulit exemplum, qui semet ipsum exinanivit formam servi accipiens et semet ipsum humiliavit factus obediens usque ad mortem crucis (Phil 2, 7.8).

Ultorius,

Certus per modum conformatio*nis* et consociatio*nis*.

Sicut enim Dominus noster ~~pax~~ secundum mandatum Patris sui posuit animam suam ut iterum sumeret eam (Io 10, 17.18), ita nos compatimur ut conglorificemur (Rom 8, 17). Quare, socii passionum eius configuramur morti eius si quomodo occurramus ad resurrectionem quae est ex mortuis (Phil 3, 10.11).

Et communicantes Christi passionibus nunc quidem gaudeamus, ut ~~sed~~ in revelatione gloriae eius exultemus (1 Pet 4, 13).

Quia enim mundus, sicut magistrum, ita discipulos ~~ab~~ odio habet (Io 17, 14), dixit Paulus minister: 'gaudeo in passionibus pro vobis et ~~ad~~ adimpleo ea quae desunt passionum Christi in carne mea pro corpore eius quod est ecclesia' (Col 1, 24).

Quos enim praescivit Deus, eos praedestinavit ~~ad~~ conformes fieri imaginis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus (Rom 8, 29). Sed vix dici potest quantum in ~~maxim~~ novo testamento inculcatur dilectio Christi crucifixi, eius imitatio, ad eum conformatio, cum eo consociatio.

Exempla sint: Gal 2, 19.20; Rom

Exempla sint: Rom 8, 35 ss.; 12, 2; 13, 13 s.; 1 Cor 15, 49;

2 Cor 4, 7-14; 5, 14 s.; Gal 2, 19 s.; 3, 26-28; 4, 19;

1 Thes 4, 22-24; Phil 3, 20 s.; Col 3, 9-11

Denique tandem ratio crucis in novo testamento legem facit ipsius ex oeconomiae. Non is enim erat mundi salvator quem exspectant exspectabant vel ipsi discipuli (Lc 24, 21; Act 1, 6), neque ante rationem crucis intellexerunt (Act 5, 41) quam virtutem supervenientis Spiritus sancti accepissent (Act 1, 8). Sapientia enim huius mundi erat, quae salutem per deletionem status anterioris voluit, et illum iustitiae regnum his in terris exspectabat, quod nullam iniustitiam a iustis patienter tolerandam haberet. Sed ipsa Dei virtus, Deique sapientia in Christo crucifixo agnoscenda est; quamvis enim Iudeis scandalum sit et Gentibus stultitia, attamen stultum Dei sapientius est hominibus et infirmum Dei fortius est hominibus (1 Cor 1, 23-25). Quod vero ab homine animali agnosci non potest, sed a solo spirituali, qui per Spiritum sanctum sensum Christi accepit (1 Cor 2, 12-16; Io 8, 37.47).

Quantum autem totam nostrae salutis oeconomiam penetrat ratio crucis, ex ipsa ratione crucis declaratur.

Haec enim ratio malum vincendum praesupponit. Sed 'per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit' (Rom 5, 12); proinde 'regnavit peccatum in mortem' (Rom 5, 21) et illa quidem amplitudine atque efficacia quam descriptis Apostolus. (Rom 1, 18-3, 20; 7, 14-15).

Porro, malum per victoriam voluntariam vincitur. Quae quidem victoria in primis est Christi, qui a se ipso posuit animam suam (Io 10, 18) ut per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, id est diabolum (Heb 2, 14); ut sicut regnavit peccatum in mortem, ita et gratia regnet per iustitiam in vitam aeternam (Rom 5, 21). Nam 'per hominem

mors et per hominem resurrectio mortuorum, et sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur' (1 Cor 15, 21.22). ~~Quamxxix~~

Quam voluntariam Christi victoriam imitamur et sacramentaliter et moraliter et physice. Sacramentaliter quatenus conseulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem (Rom 6, 4; Col 2, 12). Moraliter autem quatenus 'servi estis eius cui obeditis, sive peccati ad mortem, sive obditionis ad iustitiam' (Rom 6, 16), quia 'prudentia carnis mors est, prudentia autem spiritus vita et pax' (Rom 8, 6), et ideo 'si enim secundum carnem vixeritis, moriemini; si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis' (Rom 8, 13); sicut enim Christus est 'mortificatus quidem carne, vivificatis autem spiritu' (1 Pet 3, 18), ita etiam 'peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, ut peccatis mortui iustitiae vivamus' (1 Pet 2, 24); et 'si unus ~~pro~~ pro omnibus mortuus est, ~~et~~ ^{et} ~~et~~, ergo omnes mortui sunt, et pro omnibus mortuus est Christus ut, et qui vivunt, iam non sibi vivant sed ei qui pro ipsis mortuus est ex surrexit (2 Cor 5, 14.15). ^q ~~et Rom 14, 7, 9, 12, 20, 13, 14; et passim.~~ Sacramentali denique et morali victoriae succedit victoria physica, si quidem 'nostra conversatio in caelis est, unde etiam exspectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostraræ configuratum corpori claritatis suae, secundum operationem qua etiam possit subicere sibi omnia' (Phil 3, 20.21).

Tertium denique secundum rationem crucis est bonum victoriam consequens. 'Sed sicut scriptum est: Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae praeparavit Deus iis, qui diligunt illum' (1 Cor 2, 9). Et tamen ex fructibus bonaे arboris et malaе ratiocinantes (Mt 7, 17.18), aliquam huius rei intelligentiam consequi possumus (DB 1796).

Nam nostris temporibus inimici crucis Christi (Phil 3, 18) ipsam crucis rationem impugnant. Dixit quidem Caiphas, pontifex ⁿ illius: 'Vos nescitis quidquam nec cogitatis quia expedit vobis ut unus moriatur pro populo et non tota gens pereat' (Io 11, 49.50). At Nietzsche non ~~quædam expedit~~
protulit infirmum practici hominis argumentum, ex eo quod expedit, sed ipsam Dei sapientiam in Christo crucifixo manifestatam ratio crucis irrisit, quasi servorum mentem exprimeret qui propriam ignaviam virtutem nominare vellent. Iterum, cum Dominus professus sit se in hoc natum esse et in hoc in mundum venisse ut testimonium perhiberet veritati, respondit Pilatus, 'Quid est veritas?' (Io 18, 37). At fortius respondit Marx, dictam veritatem esse ideologiam ideo excogitatam ne plebs propria iura vindicaret. Ex quo factum est ut novum nostrorum temporum evangelium non dilectionem proximi sed odium, neque crucem sed revolutionem praedicet. Quos autem fructus haec profert arbor, in bellis immanibus et integris nationibus ad servitutem redactis conspicere possumus. Reiecta enim Christi legе, ad illud imperii atque dominii genus ^{quodammodo} redimus, quod ante Christum vigebat et martyrum sanguis vicit.

Bonae autem arboris fructus in primis in ipso Domino nostro resurrecto videmus qui est primitiae dormientium (1 Cor 15, 20). Absorpta enim est mors in victoriam (1 Cor 15, 54). Quod brevissimo temporis intervallo in se ipso transfigurato manifestavit Christus homo (Mc 9, 2 ss.; 2 Pet 1, 16 ss.), hoc corpus claritatis suae iam pridem sacerdos in aeternum habet. Cuius tamen claritatis causa interna non defuit, cum Christus homo apud Iordanem eamdem vocem paternam audierit, 'Tu es Filius meus dilectus, in te complacui' (Mc 1, 11; 9, 7). Cum enim dilectio ~~xxxix~~ ad personam terminetur, eadem dilectione ^{Deus Pater} Filium Deum et Filium hominem diligit; quae quidem dilectio est ipse Spiritus sanctus seu Amor procedens, in baptismo sub specie columbae ~~xxxix~~ figuratus (Mc 1, 10), in monte autem per obumbrantem nubem intellectus (Mc 9, 7). ⁴⁰

~~34542m~~
Iam vero 'quos praescivit, et praedestinavit conformes fieri imaginis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis ~~g~~ fratribus' (Rom 8, 29). Quare, Filius Patri de credituris dixit: 'dilexisti eos, sicut et me ~~sim~~ dilexisti'; et iterum 'ut dilectio, qua dilexisti me, in ipsis sit' (Io 17, 23.26). Quae quidem dilectio dat ~~sim~~ adoptionem filiorum et donum increatum Spiritus sancti et creatum gratiae donum; quibus conducimur in vitam aeternam et in societatem ~~xit~~ civium caelestium per Christum Dominum nostrum. Concepulti enim cum Christo per baptismum in mortem (Rom 6, 4), paternae dilectionis gratiam accipimus. Quod si compati dembemus ut conglorificemur, non tamen 'condignae sunt passiones huius temporis ad futuram gloriam quae revelabitur in nobis.' (Rom 8, 17.18).

Articulus XXIV.

De mysterio crucis.

Quod genus humanum a peccatis secundum rationem crucis redimitur, haud mysterium est. Qui enim peccat, difficulter sibi reddit bonum facere, et ideo malum in primis vincendum habet, et deinde voluntariam super malum victoriam, et tertio bonum ex victoria consequens. Quod autem Dei Filius ita carni et sanguini communicavit (Heb 2, 14), ut ipse secundum rationem crucis genus humanum in vitam divinam redimeret, hoc magnum mysterium est in Christo et ecclesia (Eph 5, 32; cf. 1 Cor 6, 15-17), temporibus aeternis tacitum, nunc secundum praeceptum aeterni Dei ad obediendum fidei patefactum, et in ~~neg~~ cunctis gentibus cognitum (Rom 16, 25.26); quod manifestum est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit ~~neg~~ angelis, praedicatum est in gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria (1 Tim 3, 16).

Quod quidem mysterium est 'instaurare omnia in Christo' (Eph 1, 9.10), et temporalem esse caecitatem in Israel (Rom 11, 25), et 'gentes esse coheredes et concorporales et conparticipes promissionis eius' (Eph 3, 4.6), et 'Christus in vobis, spes gloriae, quem nos annuntiamus' (Col 1, 27), 'in quo habemus fiduciam et accessum in confidentia per fidem eius' (Eph 3, 12; cf. Rom 5, 1.2).

Quod regni mysterium ab excaecatis non agnoscitur (Mc 4, 11 ss Is 6, 9 s.; Io 12, 40; Act 26, 28), sicut crucis mysterium mundanae sapientiae opponitur (1 Cor 1, 23 ss.), et Dei sapientia quam in mysterio loquimur (1 Cor 2, 7) a Deo per Spiritum suum

nobis revelatum (1 Cor 2, 10-16).

Quo in mysterio perspiciuntur Dei sapientia, caritatem voluntas, caritas, misericordia, atque iustitia. Nam Christus crucifixus est Dei sapientia (1 Cor 1, 23.24); Christus factus est nobis sapientia a Deo (1 Cor 1, 30); hanc Dei sapientiam loquebatur Paulus in mysterio (1 Cor 2, 7); per mysterii praedicationem innotescit multiplex sapientia Dei (Eph 3, 10); et in Christo Iesu sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae absconditi (Col 2, 2).

Idem proinde mysterium est 'sacramentum voluntatis suae'
Deus Pater (Eph 1, 9), qua voluntate prior dilexit nos (1 Io 4, 9; cf. Rom 5, 8; 8, 32) et, cum essemus mortui peccatis, propter nimiam caritatem suam qua dilexit nos, dives in misericordia (Eph 2, 4.5) erat in Christo mundo reconcilians sibi (2 Cor 5, 19), et Christum proponens propitiationem ad ostensionem iustitiae suae, ut sit ipse iustus et iustificans eum qui est ex fide Iesu Christi (Rom 3, 25.26).

Quod Dei consilium liberrimum fuisse constat, tum ex caritate et misericordia Dei Patris erga inimicos (Rom 5, 8-10), tum ex libertate ipsius Christi (Io 10, 17.18; Mt 26, 53), tum ex consensu Patrum et theologorum.

Quo sensu autem rationem mysterii in cruce Domini nostri agnoscere debeamus, paulo fusius declarandum esse videtur.

Nam vi vocis in scripturis adhibitae, concludi non potest nisi

nisi secretum Dei consilium. Mysteria vero stricte dicta
sunt ipsa Dei Verbi incarnatione
nisi
quae divinitus revealantur cognoscere non possunt et intellectum
creatuum excedunt (DB 1795, 1796)

nisi

Vogt
Praum
Deden

12

secretum Dei consilium. Praeterea, quamvis concilium Vaticanum ad doctrinam de mysteriis declarandam citationes ex contextu paulino (1 Cor 2, 7.8.10) desumpserit, eas tamen modo generali de gratia et veritate quae per Iesum Christum facta est intellexit (DB 1795).

Constat tamen mysteria stricte dicta in nostra redemptione contineri, Patrem nempe misericordem, Filium incarnatum, Spiritum sanctificantem, finem absolute supernaturalem, et media ad finem suo modo proportionata.

Constat praeterea in opere nostrae redemptionis revelari Deum esse talem quallem naturaliter ~~non~~ cognoscere non possumus. Etsi enim naturale rationis lumen demonstrare possit ~~patrem~~, Deum esse sapientem, liberum, diligentem, misericordem, iustum, haec tamen omnia nisi ex analogia creaturarum non concludit. Quare, ex Filio Dei incarnato, mortuo, resurrecto aliam longeque ~~non~~ altiorem analogiam accipimus ad ipsum Deum cognoscendum prout in se est. Novam hanc divinae sapientiae notitiam celebrat S. Paulus. (¹³*1 Cor 1, 18, 19; 2 Cor 3, 18-19;* *cf. Rom 11, 33, 16, 27; 1 Cor 3, 18-19*) Novam hanc divinae misericordiae et caritatis notitiam admirati sunt non solum novi testamenti auctores sed etiam tota traditio catholica. Quanta autem sit Dei libertas, nunc scimus ex eo quod libere homo factus est et libere obediens factus est usque ad mortem crucis. Qualis denique sit Dei iustitia, ~~inxRitiexxxifixx~~ iam non solum ex analogia tribunalium et carcerum et patibulorum sed etiam ex Filio proprio crucifixo concludimus.

Sed praeter sensum theologicum, quo de mysteriis
 stricte dictis loquimur, aliis est sensus quo de mysteriis
 vitae Christi vel de mysteriis coronae ~~EM~~ B.M.V. loqui solemus.
 Et ita ipsum sensibile corpus Domini patiens, moriens, resurgens
 dicitur mysterium per quod ex sensibilibus ad intelligibilia
 et spiritualia et divina manuducimur. Qui quidem ^{hinc nominis} sensus cum
 anteriori annectitur, cum Verbum caro factum sit Deus factus
 sensibilis, ut per propriam carnem manifestet mentem suam
 humanam atque cor suum humanum, per haec vero nobis ipsam
 suam divinitatem interpretetur.

^{principio}
 Accedit ^{veniente}, et alias sensus his ex extremo ^{per} oppositus,
 quo mysterium iniquitatis iam operari dicitur (1 Thess 2, 7).
 Qui quidem sensus, nisi exacte consideratur, maxima difficultatem atque confusionem inferre solet. Nam praeter intelligibile quod proportionatum obiectum nostri intellectus in statu praesentis vitae constituit, et praeter divinum intelligibile quod intellectum creatum excedit neque hac in vita nisi imperfecte et analogice intelligere non valeamus (DB 1796), etiam datur irrationale, absurdum, non-intelligibile quod peccato ideo inest quia dictamini rectae rationis opponitur.

Quod quidem irrationale multos decipit. Quamvis leniter per negationem concipere possumus possimus tam non-rationale quam non-intelligibile

Quod quidem irrationale et non-intelligibile multos decipit, quippe qui illud sicut et alia intelligere student. Sed sicut concipitur irrationale et non-intelligibile per negationem rationalitatis et intelligibilitatis, ita etiam circa idem non est aliud intelligendum nisi hoc quod non intelligitur, ^{tale irrationale qua tale et non-intelligibile que,}

Praeterea, in mysterio crucis non solum coniunguntur mysteria divina, quae nostrum intellectum excedunt quia nimis sunt intelligibilia, et non-intelligibilia peccata, quae obiective ab intelligibilitate deficiunt, sed inter peccata, quae tollit sanguis Christi, divinam excellentiam et peccati miseriam intercedit aliud valde ambiguum, quod maxime in morte conspicitur.

Nam in primis mors habet rationem poenae. Scriptum est enim 'in quocumque die comederis ex eo, morte morieris' (Gen 2, 15; 3, 19); et 'invidia autem diaboli mors introivit in orbem terrarum' (Sap 2, 24); et 'per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mors' (Rom 5, 12); et 'finis illorum mors est' et 'stipendia peccati mors' (Rom 6, 22.23). Quae quidem omnia eam Dei iustitiam dicunt secundum quam ex peccato sequuntur ~~est~~ retributio atque poena.

Sed e contra mors etiam medium est. Nam 'ipse similiter participavit eisdem [carni et sanguini] ut per mortem destrueret ~~hem~~ qui habebat mortis imperium, id est diabolum' (Heb 2, 14); et propter mortem crucis Deus Iesum ^{sum} exaltavit (Phil 2, 9); et gloria et honore ^{sum} coronavit (Heb 2, 9); et 'reconciliati sumus Deo per mortem Filii eius' (Rom 5, 10); et 'mori lucrum' (Phil 1, 21); et 'cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo, qui scriptus est: Absorpta est mors in victoria' (1 Cor 15, 55). Quae quidem omnia non Dei iram (Rom 1, 18 ss.) atque infligantur ^{gnd} (Rom 1, 4-9) poenam dicunt sed illam salutis oeconomiam qua Deus Pater 'eripuit nos de potestate tenebrarum et transtulit in regnum Filii dilectionis suae' (Col 1, 13; cf. Eph 2, 4-6).

Quod vero mors et poena peccati et salutis medium est, per aequivocum quemdam eiusdem vocabuli usum minime explicatur. Nam ex ipsa crucis ratione constat ipsum malum, quod ex peccato procedit, per victoriam voluntariam in bonum esse transformandum. Poena ergo est mors inquantum ex peccato oritur (Rom 5, 12); poena pariter est mors inquantum ad peccatum inclinat eos qui 'timore mortis per totam vitam obnoxii erant servituti' (Heb 2, ~~XX~~ 15); at ipsa haec poena in medium salutis transformatur secundum divinam crucis sapientiam, quae iudicavit, non vetus malum delendum novumque bonum creandū secundum placita eschatologica et iudaica, sed ipsum vetus malum per hominem in bonum esse transmutandum. Nam 'per hominem mors et per hominū resurrectio mortuorum; et sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur' (1 Cor 15, 21.22).

~~Quibus perspectis, per modum Recapitulationis simili
enumerandi videntur quinque aspectus qui in mysterio crucis
symbolicus, eluent, nempe, sensibilis, intellectualis, voluntarius,
providentialis, et divinus.~~

~~Sensibilis aspectus est mysterium sensu vulgari,
secundum secundum~~

~~Adest ergo mysterium sensibile quo manuducimur ex
sensibili corpore et sanguine Christi crucifixi in intelligibilia, spiritualia, divina.~~

~~In primis ergo crux crux symbolum est, quod maxime
ex tota traditione christiana manifestatur. Quod quidem
symbolum in sensibili Christi crucifixi corpore et sanguine
consistit prout et interiores actus mentis et cordis Iesu~~

Quae cum ita sint, quo crucis mysterium et ordinatus dicatur et facilius retineatur, quinque enumerandi videntur ~~similares~~
modi seu aspectus, videlicet, (1) symbolicus, (2) intellectualis,
(3) voluntarius, (4) providentialis, et (5) divinus.

In primis ergo crux Domini est symbolum. Ipsum enim Christi crucifixi sensibile corpus sanguisque effusus et interiores actus mentis cordisque Christi repraesentant atque exprimunt, nostrosque sensus sentimentaque percellunt, unde fructum spiritualem in aperitione oculorum voluntatisque affectibus ~~per~~ percipimus. Quatenus ergo symbolum est, ~~crux Christi in ipsam nostram sensibilitatem agit per se-~~ crux Christi (1) ratione sui, in nostram sensibilitatem eamque totam agit, (2) ratione coniunctionis inter partem nostram sensitivam et intellectivam, ulterius agit in nostrum intellectum atque voluntatem, et (3) ratione divinae gratiae intellectum illuminantis et voluntatem inspirantis, ~~ministrans~~ eos fructus producere solet propter quos contemplatio Christi patientis et morientis schola sanctitatis habetur.

Deinde, crux Christi dicit rationem quamdam intelligibilem. Non ea enim est nostra redemptio quae mala antecedentia simpliciter delet et nova bona pro malis substituit, sed in eo consistit quod mala ex peccato provenientia per voluntariam victoriam in bona nova transformantur. Quae quidem crucis ratio tam praeeunte ¹⁴ in ipso Christo ¹⁵ ~~Mc 10, 45; Mt 18, 12-14~~ subsequentibus ¹⁵ quam in nobis ¹⁶ ~~(Mc 8, 34, Mc 5, 36-40)~~ conspicitur. Et ipsa haec ratio, quamvis in se intelligibilis quidam sit rerum ordo a divina sapientia conceptus, attamen a nobis dupliciter non intelligitur. Nam quatenus peccatum presupponit, non-intelligibile atque

irrationale praesupponit quod objective ab intelligibiliate deficit. Quatenus autem ipsam Dei sapientiam, caritatem, misericordiam, iustitiam revelat atque in ipsum Deum conductit, infinitam respicit intelligibilitatem quae a nobis hac in vita nisi imperfecte et analogice intelligere non possumus.

Tertio, crux Christi ex voluntate diversitatem accipit. Physice enim crucifixio Christi est una, sed moraliter dualitatem habet, cum aliis alium ~~crucifixum~~¹⁶ crucifigat. Quatenus ergo Christi crucifixio voluntaria erat voluntate Pilati et pontificum et turbæ, gravissimum erat peccatum. Quatenus autem eadem Christi crucifixio voluntaria erat voluntate Christi acceptantis, opus erat perfectissimum.

Ideo ergo ratio crucis dicit mali in bonum transformationem, quia illud quod physice unum est, duplē moralitatem habere potest secundum diversas voluntates eorum qui crucem aliis imponunt et qui crucem ab aliis impositam patienter sustinent. Quapropter qui Dominum audit, proximum diligit; qui Dominum imitatur, crucem sustinet; qui aliis autem crucem imponit, a diabolo ~~impeditum~~¹⁷ decipitur, cum non Christum sed Pilatum sequatur.

Quarto, accedit aspectus divinae providentiae

Quarto, accedit aspectus divinae intentionis atque consilii, qui differentiam facit inter crucem Christi et crucem ab aliis Christi sequacibus sustentam.¹⁷ Quamvis enim in utriusque eadem cernatur generalis crucis ratio, aliter tamen de duce et aliter de milite ratiocinandum est. Eadem in

utrisque cernitur generalis ratio, si quidem ipse Dominus affirmavit suam mortem esse exemplum disponibilitatis christiana (Mc 10, 42-45) et S. Petrus passionem Domini exemplum nobis propositum docuit ut sequamur vestigia eius ~~et ux~~ (1 Pet 2, 19-24). At generica haec identitas differentiam specificam minime impedit, cum Dominus noster per suam cruem non pro suis sed pro alienis peccatis satisfecerit, non sibi soli sed generi humano ~~maxime~~ resurrectionem meruerit, ~~meruit~~ obtulerit, ~~meruit~~ se pro aliis victimam ~~victimam~~ pro multis pretium suam vitam dederit. Quare, quamvis malum sit vincendum per victoriam voluntariam tam a nobis quam a Christo, secundum intentionem divinam et propter dignitatem Filii Dei ipsa Christi victoria alterius victoriae omnes et causa existit et exemplar et motivum.

Quinto denique crux Christi est Dei revelatio. Nam longe altius Deum cognoscit, qui Dei sapientiam Deique bonitatem concipit, non ex analogia caeterarum creaturarum, sed ex Christo homine eoque pro nobis mortuo atque resurrecto.

~~Acessit quod in divine hoc crucis aspectu quoniam~~
~~quodammodo iterantur omnes aspectus huc usque enumeranti,~~
~~et concrete applicatam~~
~~si quidem ab aeterno totam crucis rationem et concepit~~
~~divina sapientia et elegit divina bonitas. Quapropter~~
~~omnino ab eorum simplicitate recedendum est qui signa rationis~~
~~distinguunt quasi primo Deus ordinavit creationem Adami, deinde~~
~~peccatum, tertiom poenam consequentem, quarto cruem, quinto~~
~~crucis beneficium; quod sane nihil aliud est quam dicere~~
~~quod eodem modo comparantur divina sapientia divinaque~~
~~voluntas et ad peccata et ad ~~spurias~~ poenas et ad opera bona.~~

Accedit quod in divino hoc crucis aspectu iterantur quodammodo omnes aspectus huc usque enumerati, si quidem ab aeterno Deus totam crucis rationem concrete applicatam et sua sapientia concepit et sua bonitate elegit. At quamvis haec iteratio in aliis speciale difficultatem non faciat, novam tamen fallaciae occasionem iis praebere solet, qui non-intelligibilitatem peccati omnino intelligendam esse ducant. Quod si paulo melius sapi, malum culpae dicis falsitatem ontologicam atque obiectivam, idque in divinam sapientiam reducis non ordinantem sed prohibentem et prae-cognoscenitem, in divinam autem voluntatem, nullo modo volentem sed tantummodo permittentem.¹⁸ Quantum autem ad malum naturalis defectus et malum poenae, quae Deus non directe sed indirecte vult,¹⁹ aspectum distinguis antecedentem et consequentem; ~~quia enim Deus rerum ordinem propter malum culpae non suspendit, sequitur~~
~~antecedentem et consequentem; antecedenter enim quia Deus rerum ordinem propter malum culpae non suspendendum iudicat,~~
~~ad malum culpae sequitur malum poenae; consequenter autem Deus~~
~~qua de malis bonum facere vult~~
 et consequentem. Quia enim Deus vult ordinem universi, posito uno malo vi ipsius ordinis sequitur malum aliud. Quia autem Deus etiam de malis bonum educere vult, ortis mali concedit etiam malorum remedium usque ad impotenti impenitentiam finalem.²⁰

Articulus XXV.

De iustitia crucis.

duo

Circa iustitiam ~~ex~~ crucis ~~tria~~ sunt consideranda: primo enim breviter recolenda sunt generalia principia circa divinam iustitiam; deinde, haec principia rationi crucis sunt applicanda;. ~~Tertio denique alias quas exequitaverunt adetates sententiae sunt iudicandae.~~

Et quantum generalia principia attinet, quia non erit impossibile apud Deum omne verbum (Lc 1, 37), absolute potest Deus facere quocumque internam contradictionem non implicat.

Deinde, quia multiformis est Dei sapientia (Eph 3, 10), ita ~~totum~~ totum posse divinae potentiae comprehendit ut, quocumque Deus absolute posset facere, etiam sapientissime in divinam bonitatem manifestandam ordinare potest.²³ Tertio, quia ideo recta atque iusta est Dei voluntas, quod quemlibet rerum ordinem ab infinita sapientia determinatum eligit exsequendum, constat Deum summa rectitudine summaque iustitia facere posse quocumque absolute potest facere. Quae cum ita sint,

conclades omnem rerum ordinem vera possiblē
et actualem rerum ordinem concludes convenientissimum esse
propter ordinationem divinae sapientiae, justissimum esse
propter electionem voluntatis sapientiam divinam
actualem rerum ordinem concludes et maxime convenientem esse
quia divina sapientia eum ordinavit, et maxime iustum esse
quia divina electio divinam sapientiam secuta est, et maxime
liberum esse quia pari sapientia infinita et pari bonitate
infinita potest Deus facere quocumque absolute potest facere.

Cui conclusioni aliam prudenter adiungis, nempe, theologum

sum

infinitam Dei sapientiam non habere, et ideo, illos alios rerum
 ordines pariter convenientes pariterque iustos quales sint
 dicere non posse. Quapropter quaerentibus utrum Deus aliter
 nos salvos facere potuisset, semper brevissime cum S. Augustino
 respondendum est: 'Poterat omnino; sed si aliter faceret, similiter
 vestrae stultitiae displiceret.' ¹⁵ De agone christiano, XI, 12;
PL 40, 297k.

Deinde, cum principia nuperrime tradita tam actuali rerum
 ordini quam cuilibet ordini possibili convenient, facilissima est
 eorum applicatio. Quaecumque enim facta sunt, consilio divino
 facta sunt et liberrimo et sapientissimo et convenientissimo
 et rectissimo et iustissimo. Praeterea, uti supra habitum est,
~~secundum rationem, legem, mysterium crucis~~
 Deus per Christum hominem secundum rationem, legem, mysterium
 crucis nostram salutem operatus est. Quaecumque ergo ad hanc
 rationem, legem, mysterium pertinent, summa Dei sapientia,
 bonitate, libertate, et iustitia sunt a Deo facta.

~~Quod magis particulariter declarari potest, si singula
 elementa considerantur quae in ratione, lege, mysterio crucis
 continentur. Primo ergo venit ipsa divina intentio atque
 activitas salvifica, bonorum restaurativa, fidelisq[ue] impletio
 promissionis Abrahæ factæ; quam S. Paulus
 activitas salvifica quæ bona deperdita restaurat et priomissionem
 Abrahæ factam fidelerit adimpleat; quam S. Paulus nominat
 22.
 Dei iustitiam (Rom 3, 21.25.26; cf. 3, 20; Ps 142, 2)
 et iræ Dei contraponit; revelatur enim ira Dei in malis
 innumeris peccata consequentibus (Rom 1, 18 - 3, 20); manifestatur
 autem Dei iustitia atque ostenditur inquantum a Deo proponitur~~

Quod magis particulariter declarari potest, si singula considerantur elementa quae in ratione, lege, mysterio crucis continentur. Quorum prima est ipsa divina intentio salvifica atque activitas; altera est ratio atque lex crucis secundum quam evolvitur haec activitas; tertia est mediatoris interventio per quam activitas salvifica procedit; quartum est ipsum mediatorem secundum rationem crucis opus suum peragere; quinta denique est ea divinae bonitatis manifestatio quae mala fieri permittit ut de ~~malis~~ malis efficiat bonum.

Primum ergo elementum est ipsa divina intentio atque salvifica activitas quae bona desperdita restaurat et promissionem Abrahae factam (At 3, 25; Gal 3, 8.16.18.29; 4, 21-31) fideliter (Rom 4, 20.21) adimplet. Quam salvificam activitatem nominavit S. Paulus Dei iustitiam, (Rom 3, 21-22.24.25.26, 1 Cor 1, 20; Ps 142, 2), eamque Dei irae contraponit. In malis enim innumeris peccatum consequentibus revelatur ira Dei; (Rom 1, 18-3, 20); sed iustitia Dei iusti et iustificantis manifestatur atque ostenditur per Christum a Deo propositum propitiatorium proprio sanguine aspersum, quo credentibus conceditur gratuita iustificatio, ut non glorietur omnis caro in conspectu eius. (Rom 3, 21-28; 1 Cor 1, 29-31)

Alterum deinde elementum est decretum ut genus humanum secundum rationem crucis salvum fiat. Supposita enim divina intentione salvifica atque humano bono per malum culpae corrupto, ^{bonum malo corruptum} aut malum, deletur et novum creatur bonum, aut vetus malum sine homine cooperante in bonum commutatur, aut malum in bonum per voluntariam hominis victoriam commutatur. Sed hoc tertium, in quo ratio crucis conspicitur, caeteris

exegesis
DePec 242 ss
traditio
VD 25/4

ient

viis ~~conveniens~~ est. Si enim vetus ~~malem~~, ^{al corruptum} deletur et novum
creatur bonum, non ~~redimi~~ redimitur vetus sed deperditur.
Neque restauratur bonum humanum mala voluntate corruptum,
nisi mala hominis voluntas redditur bona. Neque convenienter
mala voluntas in bonam convertatur, nisi ipsa voluntas suae in
bonum conversioni consentit. Neque sufficienter bona facta est
voluntas, nisi mala ~~suae~~ ^{malitia} ~~consectaria~~ per victoriam
voluntariam in bonum commutare possit atque ita velit ut perficiat.

Et hanc Dei iustitiam intellexerunt Patres qui diabolum
non potentia sed iustitia vincendum fuisse dictitabant.

'Non autem diabolus potentia Dei sed iustitia superandus
fuit. Nam quid Omnipotente potentius? Aut cuius creaturae
potestas potestati Creatoris comparari potest? Sed cum diabolus
vitio perversitatis suae factus sit amator potentiae et
desertor oppugnatorque iustitiae; sic enim et homines eum
tanto magis imitantur, quanto magis neglecta vel etiam perosa
iustitia potentiae student, elusque vel adeptione laetantur
vel inflammantur cupiditate: placuit Deo ut propter eruendum
hominem de diaboli potestate non potentia diabolus sed iustitia
vinceretur; atque ita homines imitantes Christum iustitia
quaererent diabolum vincere non potentia... Hoc ergo tempore
quo differtur potentia populi Dei, non repellit Dominus plebem suam
et haereditatem suam non derelinquet; quantalibet acerba et
indigna ipsa humilis atque infirma patiatur, quo~~adusque~~
iustitia, quam nunc habet infirmitas piorum, convertatur in
in iudicium, hoc est, iudicandi accipiat potestatem: quod
iustis in fine servatur, cum praecedentem iustitiam ordine suo
fuerit potentia subsecuta... Optandum est itaque ut potestas nunc ~~de~~

detur, sed contra vitia, propter quae vincenda potentes nolunt esse homines, et volunt propter vincendos homines; utquid hoc, nisi ut vere victi falso ~~in~~ vincant nec sint veritate sed opinione victores? Velit homo prudens esse, velit fortis, velit temperans, velit iustus, atque ut haec veraciter possit, potentiam plane optet atque appetat ut potens sit ~~in~~ in se ipso et miro modo adversus se ipsum pro se ipso. Caetera vero quae bene vult et tam
^{318 Augustinus,}
exspectet.^{De Trin. XIII, xiiii, 17, PL 42, T926.}

Ita ergo est iustitia quae diabolum vincit

Cur ergo non potentia sed iustitia superandus est
^{quamvis in se non sint mala, illuc tamen sunt}
diabolus? Quia potentia ~~est~~ et dominium et potestas ~~est~~
^{et error diaboli et gentium. inter}
^{gentibus.} Quia Christi sequaces maior est minister et primus
est omnium servus, sicut et Filius hominis non venit ut
ministraret ei sed ut ministraret et daret animam suam
redemptionem pro multis (Mc 10, 42-45).

Tertium autem elementum erat ut activitas salvifica
per mediatorem fieret ipsum, scilicet, proprium ^{Dei} ~~suum~~ Filium.
Iam vero regnum Dei aut simul per omnes conversos incipit,
aut per quosdam simul conversos qui caeteros ad conversionem
inducerent, aut per unum quemdam totius oeconomiae fundamentum
atque caput. Et tertium caeteris convenientius fuisse constat.
Nam omnes homines non sunt simul sed successivis generationibus
oriuntur atque moriuntur; neque salvatur communis rerum ~~est~~
cursus ordoque a divina sapientia constitutus, si omnes qui
uno tempore vivunt homines simul e multis et diversis malis
^{mirabilis quodam interventu divino} in unum verumque bonum efficaciter convertuntur. Praeterea,
assignari haud potest ratio cur omissis aliis quidam primo

in bonum convertantur et potestatem alios convertendi accipient; quod si ratio deest, a convenientia deficit etiam altera via. Remanet ergo ut per unum ^{hominum} incipiat regnum Dei, et eo convenientius hic unus seligitur, quo magis in se ipso rationem habeat ~~et cur~~
~~os~~ ^{per eum} caetera in regnum ^h conducantur. Quae quidem ratio facillime in Filio Dei conspicitur. Nam 'qui etiam proprio Filio suo non pepercit sed pro nobis omnibus tradidit illum, quo modo non etiam cum illo omnia nobis donavit?' (Rom 8, 32). Dato ergo Filio, dari debent omnia. Sicut autem prorsus sufficiens est ratio quae in Filio Dei invenitur, ita etiam quodammodo necessaria est. Qui enim in adoptionem filiorum praedestinantur, tamquam filii essent, diliguntur. Neque alia est ratio cur peccatores tamquam filii diligentur, nisi Filio consociantur atque conformantur 'ut dilectio, qua dilexisti me, in ipsis sit' secundum illud 'dilexisti eos sicut et me dilexisti'
(Io 17, 26.23). Quapropter et illud ^{patristicum} ~~Patrum Graecorum~~ retinemus, Filium Dei hominem esse factum ut homines suam divinitatem participant.³²

~~Quartum vero elementum erat ut mediator, etsi Filius Dei esset, secundum rationem crucis in salutem nos perduceret.~~
~~Cuius rei quanta sit convenientia vix dici potest. Nam in primis ipsi Filius conveniens erat ut per passionem ad perfectionem specialem ~~ex~~ produceretur (Heb 2, 10) atque ex iis quae passus est obedientiam ~~dicitur~~ didicerit (Heb 5, 8).~~
~~Deinde, carni et sanguini participans debuit per omnia fratribus similari (Heb 2, 14.17) et per omnia tentari pro similitudine absque peccato (Heb 4, 15); qui enim sanctificat et qui sanctificantur ex una stirpe humana omnes sunt (Heb 2, 11).~~

Magnus

"I.B. 10" Secular

Quartum vero elementum erat ut mediator, etsi Filius Dei esset, secundum rationem crucis in salutem nos perduceret.

*Sapientia 3
38. 49*

Cuius rei quanta sit convenientia vix dici potest. Eatenus convenienter enim Deus Pater eadē dilectione ac proprium suum Filium etiam nos diligit, quatenus ex Filio et nobis efficitur unum. Eatenus ex Filio et nobis efficitur unum, quatenus et Filius nobis assimilatur atque coniungitur et nos Filio assimilamur atque coniungimur.³³ Quae duplex assimilatio atque coniunctio quam convenientissime quamque efficacissime per ipsum Filium mediatorem facta est, quatenus ipse secundum rationem crucis in salutē nos ~~per~~ perducit.

Dicitur enim 39. 13

Et prima quidem assimilatio atque coniunctio, quae est Filii ad nos, per incarnationem et Incarnati dilectionem facta est. 'Quia ergo pueri communicaverunt carni et sanguini, et ipse similiter participavit eisdem' (Heb 2, 14) 'per omnia fratribus' assimilatus (Heb 2, 17). Verbum ergo caro factum est (Io 1, 14), neque caelestem quamdam carnem sibi assumpsit, sed ex muliere (Gal 4, 4), ex semine David secundum carnem (Rom 1, 3), ex Israelitis cognatis meis secundum carnem (Rom 9, 4.5) formam servi accepit (Phil 2, 7) ~~et~~ et similitudinem carnis peccati (Rom 8, 3). Corpus peccati quodammodo habuit ut in ipso crucifijo corpus peccati destrui posset (Rom 6, 6), ut in sua carne damnari posset peccatum (Rom 8, 3), ut peccatum pro nobis fieri posset (2 Cor 5, 21). Sub dominio mortis quodammodo erat ut semel peccato mortuus non iam sub mortis dominio esset (Rom 6, 9-11). Sub lege factus est (Gal 4, 4) ut maledictionem legis subire et ideo benedictio Abrahæ fieri

10x2 27

posset (Gal 3, 13.14). Eam carnis infirmitatem habuit ut ex ea crucifigi potuerit (2 Cor 13, 4), et carne mortificari. Sed spiritu vivificari (1 Pet 3, 18), et salutem impetrare (Heb 5, 7), et aeternam invenire redemptionem (Heb 9, 12), et secundo sine peccato esse apparitus (Heb 9, 28).

Eam assumpsit humanitatem ut per passionem eum perfici et consummari decuerit (Heb 2, 10) et ex iis quae pateretur obedientiam addiscere potuerit (Heb 5, 8), si quidem 'qui sanctificat et qui sanctificantur, ex uno ³⁵ omnes' (Heb 2, 11).

^{ex eadem}
^{stirpe}
Abrahae

Cui assimilatio¹ in natura et stirpe et conditione sorteque humana accessit illa coniunctio, imo quasi identificatio, quam facit dilectio. Amicus enim amicum apprehendit 'ut alterum se,' inquantum scilicet vult ei bonum sicut et sibi ipsi. Et inde est quod amicus dicitur esse alter ~~proximus~~ ipse; ³⁶ et Augustinus dicit in IV Confessionum [c. 6, PL 62, 698]: Bene quidam dixit de amico suo, dimidium animae suae. ³⁷ Quanta autem qualisque fuerit dilectio Christi erga nos, et ipse sicut factis ita etiam verbis testatus est, dicens: 'Maiorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.' (Io 15, 13).

Sed quam intima, quam tenera, fuerit fortissima illa dilectio, testatus est S. Paulus, quasi per transennam dicens: 'Viri, diligite uxores vestras, sicut et Christus [¶] dilexit ecclesiam et se ipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret mundans lavacro aquae in verbo vitae, ut exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam non habentem maculam aut rugam aut aliquid huiusmodi sed ut sit sancta et immaculata. Ita et viri debent diligere uxores suas ut corpora sua. Qui suam uxorem diligit se ipsum diligit. Nemo enim umquam carnem suam odio habuit, sed nutrit

ArEth9/
1166a31
1169b6

1,2⁸¹

et fovet eam, sicut et Christus ecclesiam, quia membra sumus corporis eius' (Eph 5, 25-30; cf. 1 Cor 6, 15-17).

Quod si inter ⁱ verum et uxorem, inter amicos, omnia mea sunt tua, et omnia tua sunt mea (cf. Io 17, 10), quomodo fieri potuit ut nostram crucem suam non faceret Christus? Quinimmo, ita suam fecit, ut eam esse nostram obliviscamur, eamque Christi esse diceret ~~malum~~ soleamus. At peccatoris est secundum rationem crucis in amicitiam divinam pervenire. Sed Christus peccatum non fecit (1 Pet 2, 22) neque noverat (2 Cor 5, 21) sed tentatus per omnia pro similitudine absque peccato (Heb ⁱ 4, 15) pontifex sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus sine necessitate offerendi pro propriis delictis (Heb 7, 26.27) agnum immaculatum et incontaminatum (1 Pet 1, 19) se ipsum Deo obtulit. Sed ~~crucem ergo~~ quae sua non erat suam fecit. Nos enim novit stultos et tardos corde ad credendum (Lc 24, 25). Nos etiam novit magis exemplo quam praecepto esse docendos. Sed et illud novit: 'ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum' (Io 12, 32). Quam ob causam, non solum assimilationem atque coniunctionem sui ad nos effecit, sed modo maxime efficaci ^{cum ipso} ^{nos} assimilationem et coniunctionem ~~nostrum ad eum~~ ^{invitavit.}

¹⁰
Age vero. Ipsa crucis acceptatio non tota crucis ratio est, quippe quae malum culpae et consequens malum ~~penitentia~~ poenae praesupponit, neque tantummodo ~~huius~~ humanam ^{victoriam} super malum dicit, sed etiam ad optimi Patris (Mt 7, 11) larga dona conducit. Quam ergo crucem principes sacerdotum et Iudas proditor et ^{urbana} ~~tribuna~~ Pilatus et milites Christo imposuerunt, ea obedientia acceptavit Christus, ut et suam

resurrectionem et gloriam (Phil 2, 9; Heb 2, 9) et nostram
(Rom 5, 19)
iustificationem ~~meritum~~ meritus sit. Eam passionem vicariam,
quam Christus subivit, vicariam satisfactionem habuit Deus
Pater pro nobis nostrisque peccatis (DB 799, 904). Eam
crucis mortem sacrificium voluit Deus Pater a sacerdote
aeterno oblatum. Illud dare animam suam pretium iudicavit
solutum, ut a potestate tenebrarum erepti (Col 1, 13)
populus adquisitionis (1 Pet 2, 9) atque acceptabilis
efficeremur.

Quibus peractis, ut symbolo utar antiquo, de latere
Christi nata est ecclesia. Cum enim ex amore nostri nostram
crucem acceptaverit Christus homo, quantum fieri potuit,
tantum fecit ut ipse se nobis assimilaret atque coniungeret;
iterum, quantum fieri potuit per modum meriti, satisfactionis,
sacrificii, ~~et~~ redēptionis, atque humanae tractionis,
tantum fecit ut nos ei assimilari atque coniungi consentiremur;
iam ergo in causa atque virtute exsistebat illa Capitis
membrorumque unitas quae est ecclesia; propter quam unitatem
Deus Pater dilectionem suam ~~meritum~~ erga proprium Filium in
membra Filio unita extendit ut filiorum adoptionem largiatur
et Spiritum Filii sui in corda eorum mittat clamantem:
Abba, Pater (Gal 4, 5.6).

resurrectionem et gloriam (Phil 2, 9; Heb 2, 9) et nostram
 iustificationem (Rom 5, 19) meruerit. Eam passionem, quam
 subivit Christus, vicariam satisfactionem habuit Deus Pater
 pro nobis nostrisque peccatis (DB 799, 904). Eam crucis
~~mortem victimae oblationem a sacerdote aeterno oblatam esse~~
~~voluit Deus Pater~~
 mortem sacrificium voluit Deus Pater a sacerdote aeterno
 oblatum. Illud dare animam suam solutum iudicavit preium
 ut a potestate tenebrarum erepti (Col 1, 13) populus
 acquisitionis (1 Pet 2, 9) atque acceptabilis (Tit 2, 14)
 efficeremur.

Acceptando ergo nostram crucem effecit Christus homo
 ut nobis assimilatus atque coniunctus nos sibi assimilaret
~~propter quam unionem~~
 atque coniungeret; ~~at~~ eadem dilectione, qua Pater Filium
~~suum dilexit, etiam nos diligat, et ideo in corda nostra~~
~~mitteret spiritum filii sui clamatorem: Abba, Pater.~~

Quintum denique fuit elementum quod, hoc in rerum ordine,
 per divinam sapientiam constituto, ea est divinae bonitatis
 manifestatio, quae mala fieri permittit, ut de malis efficiatur
 bonum. Quamvis enim Deus nullatenus sit auctor mali culpe,
 quod divinae sapientiae per ontologicam et obiectivam suam
³⁹
 falsitatem opponitur, quod prohibet Deus neque directe neque
⁴⁰
 indirecte vult, idem tamen malum culpe et praecognoscit Deus
 et permittit quod, nisi permisisset, esset nullum prorsus.

Praeterea, cum ipse Deus sit bonus, etiam haec Dei permissio
 bona est.⁴¹ Quam Dei bonitatem ea ~~ab~~ lege agnoscere possumus,
 quod bonitatem nobis analogice notam transcendentes, et
 ipsum bonum per essentiam dicentes, et solum Deum bonum

1271

1299

1299³

confitentes (Mc 10, 18), solumque Deum sapientem (Rom 16, 27) vere theologi efficimur simulque adoratores in spiritu et veritate (Io 4, 23.24). Cui gressui primo accedit alter:

'Neque enim omnipotens Deus... rerum cui summa potestas, cum summe bonus sit, ullo modo sineret ~~et~~ mali aliquid esse in operibus suis, nisi usque adeo esset omnipotens et bonus,
ut bene facinet et de malo.' ⁴² S. Augustinus, Enchiridion XI,
PL 40, 236; cf. Sum. Thes. I, 48 q. 48, a. 2, ad 3^{am}

Cui altero gressui addendus est tertius. Nam non aliter Deus e malis facit bonum quam secundum rationem, legem, mysterium, iustitiam crucis; neque ipse Deus aliis ita hanc voluntariam mali in bonum transmutationem imponat,
ut ipse, ~~non~~ in omnibus primatum tenens, prius non faciat quod ab aliis in suam gloriam poscat.